

УДК 332.14

ЗАХІДНА О. Р.¹, МИХАЛЬЧУК С. В.^{2*}, ЗАХІДНИЙ Р. В.³

1. к.е.н., доц., завідувач кафедри фінансового менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, вул. Коперника 3, e-mail: oksana.zakhidna@lnu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4964-3472>

2*. здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти факультету управління фінансами та бізнесу, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, вул. Коперника 3, номер телефону: +38 099 603 71 49, e-mail: sofochkamychalchuk@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2187-3082>

3. здобувач вищої освіти третього освітньо-наукового рівня освіти, Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України, м. Львів, вул. Козельницька 4, e-mail: romanzakhidnyi@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6204-3215>

ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Анотація. У статті проведено ґрунтовний аналіз просторового розвитку найбільших територіальних громад Львівської області. Акцентовано увагу на тому, що динаміка просторового розвитку залежить від таких факторів, як рівень економічної активності громад, стан і розвиток інфраструктури, ефективність управління земельними ресурсами та інвестиційна привабливість територій. У ході дослідження виявлено суттєві диспропорції в рівні розвитку територіальних громад Львівської області та для покращення ситуації запропоновано низку практичних заходів, спрямованих на вдосконалення політики просторового розвитку. **Мета.** Дослідити особливості просторового розвитку громад Львівщини з акцентом на особливостях їх економічної, інфраструктурної та земельної структури, а також виділити можливі шляхи підвищення результативності управління просторовим розвитком. **Методика.** Дослідження базується на інтеграції аналітичного, порівняльного й просторово-статистичного підходів. У рамках роботи використано офіційні дані від Державної служби статистики України, Порталу місцевої статистики Львівщини та інформацію з офіційних сайтів громад. **Результати.** У процесі дослідження виявлено значні відмінності у рівнях розвитку територіальних громад Львівської області. Серед основних проблем виділено значні розриви у рівні доходів між громадами, дефіцит сучасної інфраструктури та низьку інвестиційну активність. Особливе занепокоєння викликають труднощі із зайнятістю населення у віддалених громадах та нераціональне використання земельного фонду, що створюють перешкоди для досягнення просторової збалансованості регіону. Водночас Львівська громада демонструє позитивні зрушення у формуванні сприятливого інвестиційного клімату, досвід якої може стати прикладом для інших територіальних одиниць області. **Наукова новизна.** Удосконалено теоретичне трактування поняття «просторовий розвиток територіальних громад» шляхом його інтеграції з управлінським, економічним та соціально-екологічним підходами, що дало змогу розглядати просторовий розвиток як системний інструмент стратегічного управління місцевим потенціалом в умовах децентралізації. **Практична значимість.** Результати дослідження можуть бути використані органами місцевого самоврядування та регіональними структурами управління при розробленні стратегій просторового розвитку, схем планування територій, програм підвищення інвестиційної привабливості та ефективного управління земельними ресурсами, що сприятиме досягненню збалансованого розвитку територіальних громад.

Ключові слова: територіальні громади; просторовий розвиток; фінансова спроможність; інфраструктура; земельні ресурси; інвестиційна привабливість; зайнятість населення; регіональний розвиток; Львівська область

Постановка проблеми

В сучасних умовах децентралізації просторовий розвиток стає визначальним фактором для підвищення економічної самодостатності та конкурентоспроможності територіальних громад. Адже ефективна організація простору є запорукою збалансованості економічних, соціальних і екологічних процесів, а також необхідною умовою забезпечення сталого розвитку та високої якості життя населення. Саме просторова структура територій визначає місце розташування виробничих і соціальних об'єктів, доступність транспортної інфраструктури, рівень інвестиційної привабливості та стан екологічної безпеки.

Попри ключову роль, яку відіграє просторове планування, громади часто стикаються з низкою викликів. Серед них – невідповідність стратегічних і містобудівних документів, обмежене фінансування інфраструктурних проєктів, неефективне використання земельних ресурсів і слабка інтеграція просторового підходу в управлінські процеси на місцевому рівні. Відсутність інструментів для комплексного оцінювання просторового розвитку ускладнює прийняття раціональних управлінських рішень і стримує гармонійний розвиток територій. Це підкреслює нагальну потребу в розробці сучасних підходів до оцінювання й оптимізації просторового розвитку, які враховуватимуть економічні, соціальні та планувальні аспекти функціонування територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аспекти просторового розвитку територіальних громад активно досліджуються науковцями та впроваджуються у практичній сфері. У працях українських учених та фахівців розглядаються питання створення ефективної системи просторового планування, оптимізації використання земельних ресурсів, розвитку інфраструктури та гармонізації економічних, соціальних і екологічних чинників. Особливу увагу приділяють ролі децентралізації у зміцненні можливостей громад, покращенню містобудівної документації, а також використанню геоінформаційних технологій для планування територій і моніторингу їх стану. Сучасні дослідження наголошують на необхідності стратегічного підходу до розвитку громад, інтеграції просторових підходів у місцеві стратегії та створенні умов для підвищення інвестиційної привабливості регіонів. Дані офіційної статистики, місцевих стратегічних документів та регіональних проєктів підтверджують важливість комплексного підходу до організації територій як ключового чинника сталого розвитку.

Формування цілей статті

Цілями даного дослідження є:

- розглянути теоретичні підходи до визначення сутності поняття «просторовий розвиток територіальних громад»;
- визначити основні чинники, що впливають на результативність просторового розвитку на місцевому рівні;
- провести дослідження стану просторового розвитку найбільших територіальних громад Львівської області, зокрема Львівської, Дрогобицької, Стрийської та Золочівської;
- виявити основні проблеми, які перешкоджають гармонійному та збалансованому просторовому розвитку зазначених громад;
- розробити рекомендації та визначити стратегічні напрями підвищення ефективності просторового розвитку, враховуючи виявлені проблеми і потенціал розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Просторовий розвиток територіальних громад виступає вагомим чинником у формуванні дієвої моделі місцевого економічного управління, сприяє раціоналізації використання природних і земельних ресурсів, а також відіграє важливу роль у підвищенні рівня життя населення. Цей процес забезпечує гармонізацію взаємозв'язків між економічними, соціальними та екологічними аспектами у межах визначених територій, закладаючи основу для сталого розвитку та покращення інвестиційної привабливості громад. В умовах децентралізації просторовий розвиток набуває нового значення — він функціонує не лише як інструмент територіального планування, але й як засіб стратегічного управління локальним потенціалом. Зокрема, визначення пріоритетів використання земельних ресурсів, оптимальне розміщення виробничих і соціальних об'єктів, а також модернізація інфраструктури виступають ключовими аспектами цього процесу.

Функціонування та розвиток територіальних громад базуються на нормативно-правовій основі, яка регулює взаємини у сферах землекористування, інвестиційного планування, раціонального використання ресурсів та формування місцевих бюджетів. Основу цієї бази становлять Земельний кодекс України та Закони України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про землеустрій", "Про державний земельний кадастр", а також

постанови Кабінету Міністрів України, що визначають порядок розробки, оновлення й впровадження містобудівної документації [6, с. 143-144]. Ці акти забезпечують правові засади для формування економічно збалансованого простору, стимулювання інвестицій, розвитку підприємницької діяльності та вдосконалення управління місцевими ресурсами. Проте, чинне законодавство все ще має прогалини у чіткому визначенні термінології та механізмів реалізації просторового розвитку, що ускладнює ефективне планування на місцевому рівні.

Таким чином, актуальним стає завдання чітко сформулювати поняття «просторовий розвиток», визначити його основні складові та економічний зміст, що стосується ефективного управління територіальними громадами.

Дослідження різних наукових підходів та нормативно-правових актів дозволяє виділити три основні підходи до визначення сутності поняття «просторовий розвиток територіальних громад». Ці підходи охоплюють різні аспекти процесу, а саме: управлінський, економічний та соціально-екологічний. Їх узагальнена характеристика представлена нижче у табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності просторового розвитку громад

Джерело: узагальнено авторами на основі [8, с. 446-447; 4, с. 53-54]

Підхід	Характеристика сутності підходу
Управлінський	Просторовий розвиток визначається як процес цілеспрямованого управління територіальними ресурсами, спрямованого на досягнення збалансованого розвитку. Цей підхід охоплює ефективне планування використання земель, раціональне розташування інфраструктури та координацію дій влади, бізнесу й громади для досягнення стійких результатів.
Економічний	Просторовий розвиток визначається як інструмент підвищення конкурентоспроможності територій, стимулювання підприємництва та залучення інвестицій. Особлива увага приділяється оптимальному використанню ресурсного потенціалу, що спрямовано на забезпечення сталого економічного зростання громади.
Соціально-екологічний	Просторовий розвиток передбачає гармонізацію економічних, соціальних і екологічних аспектів. Його мета — створення комфортного та збалансованого середовища для життя, яке сприятиме задоволенню соціальних потреб населення й забезпеченню екологічної безпеки.

Враховуючи проаналізовані підходи, на нашу думку, просторовий розвиток територіальних громад можна визначити як системний і цілеспрямований процес, орієнтований на раціональне використання ресурсного потенціалу, зміцнення конкурентоспроможності місцевої економіки, балансування інтересів громади та держави, а також створення необхідних умов для сталого розвитку і покращення добробуту населення.

На стан просторового розвитку територіальних громад впливають низка факторів, які визначають темпи, напрями та ефективність цього процесу. Вони наочно зображені нижче на рис. 1.

Серед усіх факторів одним із найважливіших є режим використання території, який демонструє специфіку її освоєння, рівень забудови, доступність транспортної інфраструктури та пріоритетні сфери господарської діяльності. Ступінь розвиненості території охоплює наявність кваліфікованих кадрів, розвиток малого бізнесу, стартапів, громадських організацій та інформаційних мереж — тобто усе, що формує соціально-економічну активність і конкурентоспроможність.

Не менш важливим є рівень ресурсозабезпеченості - наявність електро-, водо- і газопостачання, транспортної інфраструктури, сировинної бази. Ці чинники безпосередньо впливають на спроможність громади розвивати промисловість, сільське господарство чи рекреаційні напрями. Галузева спрямованість визначає економічну структуру громади, її основний напрямок діяльності та стабільність місцевого ринку праці. Водночас етнічний склад населення відіграє важливу роль у формуванні соціальної згуртованості та культурної ідентичності, що сприяє створенню гармонійного соціального середовища.

Рис. 1. Ключові фактори, що впливають на стан просторового розвитку територіальних громад

Джерело: складено авторами на основі [7, с. 2-3].

У підсумку всі фактори у взаємодії формують просторово-економічний потенціал громади, визначаючи її конкурентоспроможність, рівень розвитку та здатність до самостійного зростання. Їх урахування є необхідним під час подальшого аналізу просторового розвитку територіальних громад.

Для практичного аналізу просторового розвитку пропонуємо дослідити найбільші територіальні громади Львівської області: Львівську, Дрогобицьку, Стрийську та Золочівську. Ці громади відрізняються за такими параметрами, як територіальна площа, чисельність населення, ступінь урбанізації та структура господарської діяльності. Це створює передумови для проведення порівняльного аналізу їхнього соціально-економічного потенціалу. У табл. 2 представлені ключові показники, що характеризують масштаби та рівень розвитку цих громад.

Таблиця 2

**Основні соціально-економічні показники громад Львівської області
(станом на кінець 2024 р. – початок 2025 р.)**

Джерело: складено авторами на основі [9; 1]

Показник	Львівська ТГ	Дрогобицька ТГ	Стрийська ТГ	Золочівська ТГ
Площа, км ²	311,4	426,2	551,1	630,7
Населення, осіб	883 321	129 354	106 911	51 595
Щільність населення, осіб/км ²	2 837	304	194	82
Власні доходи громад на 1 особу, грн	18 110,13	6 045,03	11 470,53	7 326,96
Основні галузі	ІТ, послуги, будівництво, туризм	Туризм, харчова промисловість, освіта	Переробна промисловість, транспорт	С/г виробництво, деревообробка
Рівень урбанізації, %	98	72	78	54
Наявність транспортних вузлів	Міжнародний аеропорт, залізничний хаб	Автошляхи рекреаційного напрямку, залізниця	Траса Київ–Чоп, залізниця	Регіональна траса Львів–Тернопіль
Доступність базової інфраструктури	Висока	Середня	Середня	Помірна

Отримані показники з табл. 2 демонструють суттєву просторову диференціацію громад Львівської області.

Львівська громада характеризується дуже високою щільністю населення та значним рівнем урбанізації. Її основні акценти зосереджені на бізнес-центрах, логістичних вузлах і транспортній інфраструктурі. Просторовий розвиток громади характеризується урбаністичним стилем забудови: розгалуженою системою вулиць, багатоповерховим житлом та високою концентрацією освітніх, наукових і культурних установ.

У той же час Дрогобицька, Стрийська і Золочівська громади мають більш збалансований розподіл населення й змішану просторову структуру. Тут органічно поєднуються міські ядра і великі сільські території. Економічна діяльність цих громад орієнтована переважно на виробничий та аграрно-промисловий секторами, що впливає на особливості використання територій: підприємства розташовуються більш розосереджено, а транспортні й складські зони, як правило, зосереджені на околицях населених пунктів.

Пропонуємо зосередити увагу на аналізі даних про власні доходи територіальних громад Львівської області (без урахування міжбюджетних трансфертів — дотацій і субвенцій) у розрахунку на одного мешканця. Цей показник є ключовим індикатором фінансової спроможності громад та їхньої здатності самостійно забезпечувати просторовий розвиток. Високі власні доходи свідчать про наявність активної економічної бази, інвестиційної привабливості, належного податкового потенціалу та ефективного управління земельними і майновими ресурсами. Усі ці фактори разом створюють передумови для модернізації інфраструктури, покращення транспортної доступності та розвитку соціальної сфери. Динаміка цього показника зображена нижче на рис. 2.

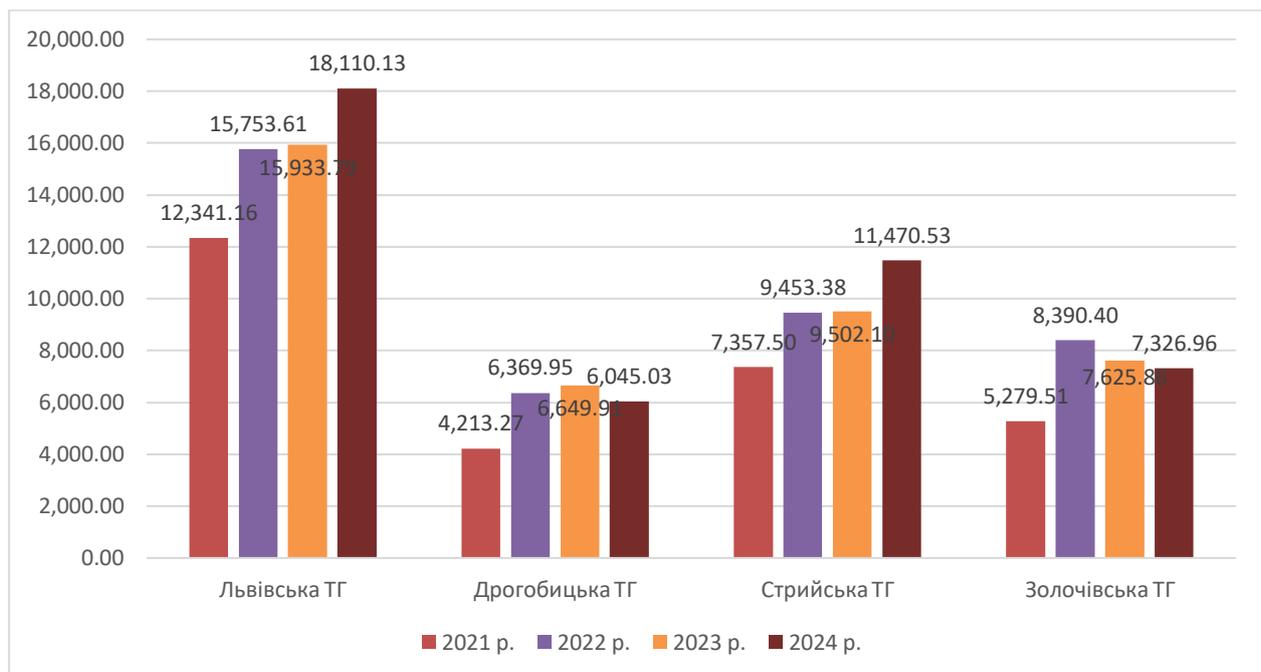

Рис. 2. Динаміка власних доходів на одного мешканця у Львівській, Дрогобицькій, Стрийській та Золочівській територіальних громадах за 2021–2024 рр., грн/особу
 Джерело: складено авторами на основі [9].

Аналіз динаміки власних доходів територіальних громад Львівської області свідчить про значні відмінності у фінансових можливостях для реалізації просторового розвитку. Найвищі показники демонструє Львівська територіальна громада, де у 2024 р. власні доходи на одного жителя сягнули 18,1 тис. грн. Понад 65% цих доходів забезпечуються за рахунок податку на доходи фізичних осіб, що зумовлено високою концентрацією в місті понад 70 тисяч суб'єктів підприємницької діяльності та численних ІТ-компаній. Завдяки цьому громада активно фінансує покращення транспортної інфраструктури (прикладом є ремонт тролейбусної лінії на вул. Стрийській, будівництво нового АТП на вул. Вернадського і тд.), розширює житлову забудову на північних і західних околицях

міста, а також модернізує інженерні мережі [5]. Сукупність цих заходів сприяє формуванню поліцентричної моделі просторового розвитку.

Стрийська громада демонструє стабільне зростання власних доходів, які зросли з 7,3 тис. грн у 2021 р. до 11,5 тис. грн на одного жителя у 2024 р. Це стало можливим завдяки розвитку індустріального парку «Долина Стрий» та збільшенню кількості резидентів логістичного сектору вздовж траси М06. Частину отриманих коштів громада інвестує в оновлення вулично-дорожньої мережі та модернізацію центрального водопостачання [10]. Такі заходи позитивно впливають на підвищення доступності та покращення умов проживання в передміських районах.

Дрогобицька громада досягла збільшення власних доходів до 6 тис. грн на одного мешканця у 2024 р. Це здебільшого пов'язано з активним розвитком туристичних ініціатив, створенням еко-смарт індустріального парку «ГАЛІТ» та зростанням кількості зареєстрованих підприємств у сфері послуг [2]. Однак проблемою залишається низька транспортна сполученість периферійних населених пунктів, де подекуди збереглися лише ґрунтові дороги та обмежена кількість громадського транспорту. Цей чинник стримує рівномірний розвиток громади.

У Золочівській громаді спостерігається позитивна, але нерівномірна динаміка доходів: з 5,3 тис. грн у 2021 р. до 7,3 тис. грн у 2024 р. Основними платниками податків тут є підприємства аграрного сектору та переробної промисловості. Отримані кошти спрямовуються переважно на капітальні ремонтні роботи дорожньої мережі та будівництво систем водопостачання у селах Єлиховичі та Гончарівка [3]. Водночас значна протяжність території громади та низька щільність населення створюють труднощі у формуванні єдиного інфраструктурного простору.

Таким чином, різний рівень фінансової спроможності громад визначає темпи та якість їх просторової трансформації. Громади з більшими доходами мають можливість активно інвестувати в транспортну мережу, благоустрій та громадські простори, тоді як менш спроможні території залишаються залежними від державної фінансової підтримки. Це загострює розрив між економічно розвиненими центрами та периферійними територіями.

На нашу думку, подальший аналіз варто орієнтувати на оцінку структури земельного фонду громад Львівської області, оскільки раціональне використання земельних ресурсів є фундаментом просторового розвитку та визначає напрямки економічної спеціалізації регіонів.

Загалом, земельний фонд територіальних громад Львівської області характеризується значною диференціацією, зумовленою як природно-географічними умовами, так і ступенем господарського освоєння територій. Для демонстрації різниць у просторовому використанні земель у табл. 3 наведено структуру земельного фонду найбільших територіальних громад Львівщини, з детальним висвітленням частки основних категорій земель.

Таблиця 3

**Структура земельного фонду найбільших територіальних громад Львівської області, %
(станом на кінець 2024 р.)**

Джерело: узагальнено авторами на основі [1]

Категорія земель	Львівська ТГ	Дрогобицька ТГ	Стрийська ТГ	Золочівська ТГ
Сільськогосподарські землі	28	46	50	71
Забудовані території (житлова, промислова, комерційна забудова)	60	32	26	14
Ліси та лісовкриті площі	7	14	15	10
Води, болота, природні ландшафти	3	5	5	4
Інше (комунікації, інфраструктура)	2	3	4	1

За даними з табл. 3 можна стверджувати, що структура земельного фонду територіальних громад Львівської області відображає різноманітні моделі просторового розвитку, сформовані під впливом рівня урбанізації та економічної спеціалізації. Львівська громада демонструє найбільшу частку забудованих земель, що перевищує 60%. Це характерна риса великих міст із високою щільністю житлової та виробничої забудови. Тут помітна тенденція до вертикального розвитку, активного використання територій для транспортної, соціальної та комерційної інфраструктури, а також реновації колишніх промислових зон.

На відміну від неї, Дрогобицька та Стрийська громади мають більш гармонійну структуру землекористування. Близько половини їх території припадає на сільськогосподарські угіддя, тоді як приблизно третину займають забудовані території. Такий баланс дозволяє інтегрувати міські та аграрні функції, що сприяє розвитку індустріально-туристичних кластерів.

Золочівська громада, своєю чергою, має переважно аграрну спрямованість — приблизно 70% її земель становлять сільськогосподарські угіддя. Це закладає основу для розвитку агропромислового виробництва, але водночас звужує можливості для урбаністичного прогресу. Значна частка орних земель і природних територій надає передумови для екологічно сталого розвитку, зокрема створення рекреаційних та туристичних зон.

Варто зазначити, що важливу роль у забезпеченні ефективного просторового розвитку територіальних громад також відіграє розвинена інфраструктура. Вона слугує важливою умовою інтеграції населених пунктів, створює передумови для економічного зростання та істотно впливає на рівень життя людей. Стан транспортної, соціальної та інженерної інфраструктури визначає розподіл населення, особливості його концентрації, розгортання економічної діяльності та способи використання територій.

У Львівській області помітна значна варіативність рівнів інфраструктурного розвитку залежно від типу громади. Львівська територіальна громада є найбільшим інфраструктурним центром Західної України. Місто перетинають важливі міжнародні транспортні коридори (автомагістралі М06, М10, М11, залізничні лінії до Польщі та Угорщини), тут до початку повномасштабного вторгнення діяв міжнародний аеропорт, зараз існує ефективна система громадського транспорту. Львів має понад 150 шкіл, близько 40 закладів медичної допомоги та понад 700 км міських доріг, що створює міцну базу для зростання економіки знань, сфери послуг і рекреаційного потенціалу [5].

Дрогобицька територіальна громада – другий за значущістю міський осередок в області – має добре розвинену мережу доріг (зокрема трасу Т-14-02 Львів–Самбір–Ужгород) і залізничне сполучення, що об'єднує її з такими курортними містами, як Трускавець і Східниця. Це забезпечує взаємозв'язок між туризмом, промисловістю і сферою послуг. У громаді останніми роками активно оновлюють комунальну інфраструктуру, реалізують проекти енергоефективності та реконструюють навчальні заклади в рамках програми «Велике будівництво». Завдяки цьому підсилюється її роль як значущого субцентру промислового та туристичного розвитку регіону [2].

Стрийська територіальна громада має значні переваги зручного географічного розташування на перетині головних транспортних шляхів між Львівщиною, Івано-Франківщиною та Закарпаттям. Через цю територію проходить міжнародна автомагістраль М06 (Київ–Чоп), що створює умови для розвитку логістики та транспортних послуг. У громаді активно формуються промислові зони й індустріальні парки, покращується дорожня інфраструктура та система водопостачання. Така інфраструктурна база сприяє не лише економічному зростанню, але й житловій забудові – довкола Стрия формується агломерація з передміськими поселеннями, зв'язаними транспортною мережею та спільними соціальними об'єктами [10].

Золочівська територіальна громада має більше сільськогосподарське спрямування і менш щільну інфраструктуру. Водночас її розвиток стимулюється проходженням територією міжнародної траси М12 (Львів–Тернопіль). Останнім часом у громаді здійснюють ремонти місцевих доріг, модернізують школи й амбулаторії, налагоджують водопостачання в сільській місцевості. Великий територіальний охоплення сільських земель призводить до низької щільності забудови і домінування аграрного використання, що підвищує потребу в розбудові транспортно-логістичних і комунальних мереж для посилення внутрішньої інтеграції громади [3].

Підсумовуючи результати дослідження соціально-економічного потенціалу територіальних громад Львівської області, варто зазначити, що, незважаючи на наявність позитивних тенденцій, зберігаються численні системні виклики. Ці проблеми пов'язані як зі значною просторовою нерівномірністю розвитку, так і з обмеженістю можливостей для ефективного використання ресурсного потенціалу. Основні проблеми, що перешкоджають забезпеченню сталого розвитку територіальних громад, узагальнено у табл. 4.

Таблиця 4

Основні проблеми розвитку територіальних громад Львівської області

Джерело: складено авторами самостійно

Напрямок	Характер проблеми	Приклад на громадах	Наслідки для просторового розвитку
Фінансова спроможність	Нерівномірність доходів між громадами	Висока фінансова спроможність Львівської ТГ проти обмежених ресурсів малих громад	Посилення міжтериторіальної диференціації
Інфраструктура	Транспортна нерівномірність	Недостатній розвиток доріг місцевого значення у периферійних громадах	Зниження доступності послуг і мобільності населення
Земельні ресурси	Неефективне використання земельного фонду	Незбалансоване співвідношення забудованих і сільськогосподарських земель	Втрата просторового балансу та ризику хаотичної забудови
Зайнятість населення	Нерівномірна структура зайнятості	Переважання аграрного сектору у малих громадах, дефіцит кадрів у високотехнологічних галузях	Відтік працездатного населення, демографічні диспропорції
Інвестиційна активність	Низька привабливість с/г громад	Обмежена кількість інвестиційних проєктів у Золочівській, Стрийській ТГ	Втрата потенціалу економічного зростання

Проведений аналіз показав, що територіальні громади Львівської області демонструють як позитивні зрушення у розвитку, так і ряд системних проблем, які гальмують створення збалансованого просторового середовища. Основні труднощі стосуються нерівномірного розподілу фінансових ресурсів, диспропорцій у розвитку інфраструктури, нераціонального використання земельних ресурсів, низької інвестиційної активності та недостатнього рівня зайнятості населення. Ці виклики не лише стримують економічне зростання, але й спричиняють ризики соціальної та територіальної поляризації між громадами регіону.

Висновки

Отже, просторовий розвиток територіальних громад Львівщини є основою для забезпечення їхньої економічної самодостатності, підвищення якості життя населення та ефективного використання ресурсів. Аналіз показує, що збалансування просторової структури можливе лише за комплексного підходу до планування, який інтегрує інфраструктурні, економічні, земельні та соціальні аспекти розвитку.

На основі отриманих результатів дослідження слід запропонувати кілька стратегічних напрямів для розв'язання виявлених проблем:

- Зміцнення фінансової спроможності громад, тобто необхідно приділяти більше уваги розширенню дохідного потенціалу місцевих бюджетів шляхом удосконалення механізмів адміністрування місцевих податків, запровадження раціональних підходів до управління об'єктами комунальної власності, а також через активну підтримку розвитку малого та середнього бізнесу, який забезпечує стабільний обсяг податкових надходжень.

- Модернізація транспортної та соціальної інфраструктури, тобто ресурси необхідно скеровувати на оновлення та будівництво доріг місцевого значення, покращення громадського транспорту, а також на розвиток закладів медичної та освітньої сфер. Ці заходи сприятимуть підвищенню якості та доступності соціальних послуг, особливо в сільській місцевості, де такі ресурси є обмеженими.

- Раціональне управління земельними ресурсами. Вважаємо, що важливим завданням є проведення повної інвентаризації земельних ділянок із метою визначення резервів для економічного розвитку. Необхідно впроваджувати сучасні системи моніторингу використання земель, а також розробляти комплексні плани просторового розвитку з урахуванням чинників екологічної стійкості.

- Активізація інвестиційної діяльності, тобто громадам слід створювати належні умови для залучення інвестицій шляхом забезпечення прозорості процедур виділення земельних ділянок та спрощення адміністративних процесів.

- Стимулювання зайнятості та підтримка місцевого підприємництва. На нашу думку, варто запроваджувати програми сприяння самозайнятості населення, підтримувати мікро- та малі підприємства, а також створювати умови для формування виробничих і туристичних кластерів. Це забезпечить зростання кількості робочих місць і сприятиме економічному піднесенню громад.

Реалізація цих ініціатив закладе підґрунтя для створення конкурентоздатного, економічно збалансованого та екологічно стійкого середовища на Львівщині.

ZAHIDNA OKSANA¹, MYKHALCHUK SOFIA^{2*}, ZAHIDNIY ROMAN³

1. candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Financial Management, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv city, Kopernyka street 3, e-mail: oksana.zakhidna@lnu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4964-3472>

2*. obtaining higher education of the second (master's) level of education, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv city, Kopernyka street 3, phone number: +38 099 603 71 49, e-mail: sofochkamychalchuk@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2187-3082>

3. obtaining higher education of the third educational and scientific level of education, Institute of regional research named after M.I. Dolishniy of NAS of Ukraine, Lviv city, Kozelnytska Street 4, e-mail: romanzakhidnyi@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6204-3215>

SPATIAL DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Abstract. The article provides a thorough analysis of the spatial development of the largest territorial communities in the Lviv region. It emphasizes that the dynamics of spatial development depend on factors such as the level of economic activity of communities, the state and development of infrastructure, the effectiveness of land resource management, and the investment attractiveness of territories. The study revealed significant disparities in the level of development of territorial communities in the Lviv region and proposed a number of practical measures aimed at improving spatial development policy to remedy the situation. **Objective.** To study the peculiarities of spatial development of communities in the Lviv region with a focus on the characteristics of their economic, infrastructural, and land structure, as well as to identify possible ways to improve the effectiveness of spatial development management. **Methodology.** The study is based on the integration of analytical, comparative, and spatial-statistical approaches. The study uses official data from the State Statistics Service of Ukraine, the Lviv Region Local Statistics Portal, and information from the official websites of communities. **Results.** The study revealed significant differences in the levels of development of territorial communities in the Lviv region. Among the main problems identified were significant gaps in income levels between communities, a lack of modern infrastructure, and low investment activity. Of particular concern are the difficulties with employment in remote communities and the irrational use of land resources, which create obstacles to achieving spatial balance in the region. At the same time, the Lviv community is demonstrating positive changes in the formation of a favorable investment climate, the experience of which can serve as an example for other territorial units in the region. **Scientific novelty.** The theoretical interpretation of the concept of "spatial development of territorial communities" has been improved by integrating it with managerial, economic, and socio-ecological approaches, which made it possible to consider spatial development as a systemic tool for strategic management of local potential in the context of decentralization. **Practical significance.** The results of the study can be used by local self-government bodies and regional management structures in developing spatial development strategies, territorial planning schemes, programs to increase investment attractiveness and effective land resource management, which will contribute to the balanced development of territorial communities.

Keywords: territorial communities; spatial development; financial capacity; infrastructure; land resources; investment attractiveness; employment; regional development; Lviv region

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2025).
2. Дрогобицька міська рада. Новини. URL: <https://drohobych-rada.gov.ua/category/news/> (дата звернення: 18.10.2025).

3. Золочівська районна державна адміністрація. Новини. URL: <https://zlochiv-rda.gov.ua/news/> (дата звернення: 18.10.2025).
4. Куриш Т. Місцеві фінанси просторового розвитку територіальних громад: теоретичні та практичні розвідки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2025. Вип. 1/2 (92/93). С. 52–58. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2721.2025.92-93.7> (дата звернення: 05.10.2025).
5. Львівська міська територіальна громада. URL: <https://rebuildukraine.in.ua/lviv-hromada> (дата звернення: 18.10.2025).
6. Мамонов К. А., Штерндок Е. С., Вяткін Р. С., Гой В. В. Організація просторового розвитку територіальних громад. Науковий журнал «Автомобільні дороги і дорожнє будівництво». 2025. Вип. 118. Частина 1. С. 142–148. DOI: <https://doi.org/10.33744/0365-8171-2025-118.1-142-148> (дата звернення: 04.10.2025).
7. Манаєнко І. М., Голюк В. Я. Планування просторового розвитку регіону: складові та оцінка. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 64. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-55> (дата звернення: 05.10.2025).
8. Семигуліна І., Ярошенко І., Красноносова О., Михайленко Д. Сутність поняття «територіальна громада в умовах просторового розвитку». Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2023. Вип. 4 (51). С. 440–450. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.51.2023.4117> (дата звернення: 05.10.2025).
9. Статистика громад – Портал місцевої статистики Львівщини. URL: <https://stat.loda.gov.ua/communities-and-districts/> (дата звернення: 11.10.2025).
10. Стрийська міська рада. Концепція інтегрованого розвитку. URL: <https://stryi-rada.gov.ua/> (дата звернення: 18.10.2025).

REFERENCES

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed October 12, 2025).
2. Drohobyska miska rada [Drohobych City Council]. Available at: <https://drohobych-rada.gov.ua/category/news/> (accessed October 18, 2025).
3. Zolochivska raionna derzhavna administratsiia [Zolochiv District State Administration]. Available at: <https://zlochiv-rda.gov.ua/news/> (accessed October 18, 2025).
4. Kurysh T. (2025). Mistsevi finansy prostorovoho rozvytku terytorialnykh hromad: teoretychni ta praktychni rozvidky [Local finances of spatial development of territorial communities: theoretical and practical studies]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, 1/2 (92/93), 52–58. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2721.2025.92-93.7> (accessed October 5, 2025).
5. Lvivska miska terytorialna hromada [Lviv City Territorial Community]. Available at: <https://rebuildukraine.in.ua/lviv-hromada> (accessed October 18, 2025).
6. Mamonov K. A., Shterndok E. S., Viatkin R. S., Hoi V. V. (2025). Orhanizatsiia prostorovoho rozvytku terytorialnykh hromad [Organization of spatial development of territorial communities]. Naukovyi zhurnal “Avtomobilni dorohy i dorozhne budivnytstvo”, 118(1), 142–148. DOI: <https://doi.org/10.33744/0365-8171-2025-118.1-142-148> (accessed October 4, 2025).
7. Manaienko I. M., Holiuk V. Ya. (2024). Planuvannia prostorovoho rozvytku rehionu: skladovi ta otsinka [Planning of spatial development of the region: components and assessment]. Ekonomika ta suspilstvo, 64, 1–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-55> (accessed October 5, 2025).
8. Semyhulina I., Yaroshenko I., Krasnonosova O., Mykhailenko D. (2023). Sutnist poniattia “terytorialna hromada v umovakh prostorovoho rozvytku” [The essence of the concept “territorial community in the context of spatial development”]. Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky, 4(51), 440–450. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.51.2023.4117> (accessed October 5, 2025).
9. Statystyka hromad – Portal mistsevoi statystyky Lvivshchyny [Community Statistics – Portal of Local Statistics of Lviv Region]. Available at: <https://stat.loda.gov.ua/communities-and-districts/> (accessed October 11, 2025).
10. Stryiska miska rada [Stryi City Council]. Kontseptsiiia intehrovanoho rozvytku [Concept of Integrated Development]. Available at: <https://stryi-rada.gov.ua/> (accessed October 18, 2025).

Стаття надійшла до редакції: 07.11.2025
Received: 11.07.2025